

proposta didàctica

www.bromera.com
edicions

bromera

Àngel Guimerà

La filla del mar

Introducció: Ramon X. Rosselló

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

FITXA TÈCNICA DEL LLIBRE

Títol: .....

Autor: .....

Col·lecció: ..... Núm.: .....

Edicions Bromera

ENS DOCUMENTEM I TREBALLEM EL CONTEXT LITERARI I LA TRAJECTÒRIA DE GUIMERÀ

---

1. Busca informació sobre les característiques principals del teatre romàntic. Quines semblances o diferències veus entre aquestes i *La filla del mar*?
2. De la primera etapa de Guimerà, segurament l'obra més coneguda és *Mar i cel* (1888). Busca informació sobre aquesta obra i comprova si hi ha algun element de la història o dels personatges que es podria relacionar amb *La filla del mar*. Pots trobar informació sobre Guimerà en les pàgines web següents:
  - Associació d'Escriptors en Llengua Catalana:
<http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/>
  - Institució de les Lletres Catalanes:
<http://www.lletrescatalanes.cat/ca/index-d-autors/item/guimera-i-jorge-angel>
  - Universitat Oberta de Catalunya:
<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/angel-guimera>
3. En l'evolució de l'escriptura de Guimerà, veiem que la dècada dels anys noranta del segle XIX queda marcada per la introducció del

realisme i, fins i tot, del naturalisme en les seues obres. Quins elements de *La filla del mar* es poden relacionar amb aquest canvi d'orientació respecte al model anterior, vinculat al romanticisme?

4. *Terra baixa* (1897) és l'obra més reconeguda de Guimerà. Busca informació sobre la història i els personatges principals de l'obra i, per parelles, plantegeu-vos quines connexions o semblances té aquesta obra amb *La filla del mar*.
5. Guimerà fou un autor d'èxit: aconseguí que les seues obres s'estrenaren en altres llengües i que se'n feren adaptacions per a l'òpera i per al cinema. Busca informació sobre la difusió de les obres de Guimerà.
6. Amb tota la informació que tens sobre l'autor, prepara un guió per a fer una exposició oral (de 4-5 minuts) sobre la vida i obra de Guimerà. Pots buscar imatges de l'autor i de les seues obres per a acompanyar la presentació.

APROFUNDIM EN L'ANÀLISI DE L'OBRA

---

1. Atés el context mariner de *La filla del mar*, hi trobem diverses referències a activitats, objectes propis d'aquest món, noms de peixos, etc. Fixant-te en les referències del primer acte, busca el significat i/o imatges de:

Escena I:

Estrip de la xarxa.....

Llagut .....

Escena VII:

Rojals .....

Arboraire .....

Pescar a l'encesa .....

Fitora .....

Sorellac .....

Cove .....

Escena X:

Bastiment .....

Virar .....

Babord .....

Proa .....

2. Quan al context social de la ficció, trobem l'opinió o valoració que fan els personatges sobre la identitat i l'origen d'Àgata. Busca'n exemples (per exemple, en les escenes VII i X del primer acte). Com reacciona Àgata als comentaris dels altres personatges? Per què creus que té aquestes reaccions?
3. En la primera aparició d'Àgata (escena VII del primer acte), veiem que aquesta no mostra un gran entusiasme per tornar a terra i per la missa que faran en record de la seua arribada al poble. Quins sentiments o emocions mostra Àgata? Quina connexió té Àgata amb la mar?
4. En l'escena VII del primer acte, Baltasanet i Àgata parlen sobre l'origen d'aquesta i com va arribar al poble. Per què creus que Àgata fa un relat sobre aquesta història, que podríem qualificar de fantasiosa?
5. Per què resulta tan important per a Àgata el cap de moro?
6. En parlar de l'evolució del personatge de Pere Màrtir, hem usat alguns referents per a caracteritzar-lo: Don Joan i Casanova, per una banda, i Èdip, per una altra. Busca informació sobre aquests referents i relaciona'ls amb la construcció de Pere Màrtir.

7. Un dels recursos que empren els autors per a presentar-nos el passat llunyà o immediat és incloure intervencions narratives en el diàleg. Busca en el primer acte (escena VII) exemples de retrospecció referits al passat immediat. Quina importància tenen aquestes retrospeccions en la presentació d'Àgata?
8. Un dels motors principals de l'acció és el desig de venjança de Caterina per la manera com va anar la relació d'aquesta amb Pere Màrtir. L'actitud de Caterina, tot i que en desconeixem el motiu fins a l'escena X del primer acte, és present des de l'inici. Quines intervencions de les escenes I i III del primer acte mostren una actitud hostil de Caterina cap a Pere Màrtir?
9. En la construcció de l'acció, de vegades trobem fets o esdeveniments que transcorren en paral·lel a diferents llocs (fils d'acció). Habitualment, hi ha un d'aquests fils que es representa i un altre del qual tenim notícies a través dels diàlegs o de sons (campanes, música, etc.). Aquest és un recurs que trobem en alguns moments de *La filla del mar*. Quins exemples concrets d'aquest recurs podem trobar tant en el primer acte com en el segon?
10. En el canvi de l'acte primer al segon, veiem que han passat quinze dies. Per què creus que l'autor usa aquest recurs (una el·lipsi) per marcar el canvi d'acte? Creus que el salt temporal és necessari per al desenvolupament de l'acció? Raona breument la resposta.
11. Un dels grans canvis en el desenvolupament de l'acció és el fet que Pere Màrtir s'enamora d'Àgata. A partir del que se'ns diu en l'acte segon, què pot haver motivat aquest canvi en Pere? Què troba Pere en Àgata? Fixa't en allò que es diu en les escenes VII i X del segon acte.

12. El desenllaç tràgic no resulta del tot inesperat si tenim en compte el contingut d'alguns diàlegs anteriors. En quines intervencions Àgata parla d'aquest possible desenllaç? Fixa't en l'escena VII del segon acte o en les escenes VIII i IX del tercer acte.
13. En la introducció hem comentat la importància que té l'ús de l'apart. Busca una escena en què hi haja aparts i analitza què comuniquen al públic. Creen aquests aparts un desnivell informatiu entre els personatges i el lector? Raona la resposta.
14. En el conjunt de l'obra quin és el personatge que representa de manera més clara els bons sentiments? Com interpretes l'última intervenció de l'obra, a càrrec d'aquest personatge? Creus que amb aquesta intervenció l'autor ens està volent transmetre algun missatge o idea important? Raona breument la resposta.

REFLEXIONEM I FEM UNA VALORACIÓ CRÍTICA DE L'OBRA

1. Un dels conflictes que mostra aquesta obra és la consideració d'Àgata com a diferent i, per tant, mostra la falta d'integració d'aquesta en aquell grup social. Creus que aquesta situació es manté en la societat actual? Trobes algun exemple d'això en l'entorn educatiu o familiar? Què podria fer cada un de nosaltres per a facilitar la convivència entre persones procedents de diversos països i cultures o per integrar-nos?
2. Un altre vessant d'aquesta falta d'integració i de la no-consideració del diferent com a igual, es relaciona amb la visió dels llaços familiars. Així, trobem que l'oncle Cinquenes tracta de manera molt diferent la neboda de sang (Mariona) que Àgata, la qual es va criar amb Mariona i amb els seus pares. Com valores l'actitud tan diferent de Cinquenes davant Mariona i Àgata? És justificable aquesta diferència en el tracte?

3. Si extrapolem la situació que acabem de comentar a la d'una família que té fills biològics i fills adoptats, creus que l'estima o la consideració entre uns i altres deu ser diferent? Raona la resposta.
4. El desenllaç de l'obra es troba marcat per una forta càrrega emocional i per actes de violència cap als altres i cap a un mateix per part d'Àgata (el suïcidi). Com valors aquesta reacció extrema d'Àgata? Per quins motius es podria arribar a explicar (que no justificar) aquest comportament caracteritzat per la violència i la desesperació?
5. Creus que en una situació com la viscuda per Àgata es podria actuar d'una manera diferent? Raona la resposta.
6. Et proposem escriure un text de caràcter assagístic sobre la identitat individual i la col·lectiva (20-30 línies). En primer lloc, escriuràs sobre el teu cas particular. Així, a partir de la informació que tingues sobre el teu origen familiar i social, reflexiona com aquest pot haver influït en la creació de la teua identitat individual i si aquesta identitat s'integra bé o no en la identitat col·lectiva dominant dins del context cultural en què vius. En segon lloc, i tenint en compte el que acabes d'exposar sobre el teu cas, fes una reflexió de caràcter general sobre la relació entre la identitat individual i la col·lectiva (pensa en aspectes com inclusió/exclusió, majoria/minoria, diversitat/uniformitat, igualtat/diferència, integració/tensió social...) i sobre quines poden ser les conseqüències que se'n deriven segons com siga aquesta relació en un context concret. Recorda de posar un títol al text que reflectisca el teu punt de vista o la idea principal sobre el tema.
7. Veiem que Mariona, tot i que diu estimar Pere Màrtir, posa per davant el fet d'aconseguir l'herència del seu oncle Cinquenes. Creus que és explicable aquesta actitud, fins i tot, fent mal a Àgata? Creus que

actituds com aquesta representen un amor autèntic? Raona la resposta.

8. Us proposem debatre, en grups, la qüestió següent: la relació entre la possessió amorosa i la violència psicològica, verbal o física. Per a fer-ho us plantejem dos aspectes diferents que es podrien considerar en el debat:

–Com es pot explicar que el desig de possessió desemboque en violència cap a allò que suposadament s'estima? Quins factors o quines circumstàncies (individuals, familiars, educatives, socials, etc.) poden influir o tenir més pes en aquestes situacions?

–Què es podria fer per a evitar o reconduir aquestes situacions? Quins haurien de ser els àmbits o llocs prioritaris d'actuació (la família, l'escola, els amics, els mitjans de comunicació...)?

9. Després de llegir, analitzar l'obra i reflexionar sobre els temes que ens proposa, quina és la teua valoració general sobre *La filla del mar*? T'ha semblat una obra atractiva i que t'ha fet pensar? La recomanaries com a lectura o espectacle? Raona la resposta.

10. Una vegada hages acabat l'activitat anterior, compara amb un company o companya la valoració. Hi coincidiu o hi ha diferències? Si hi ha diferències, reflexioneu, oralment, en què es basen aquestes.

11. A partir de tot el que has treballat fins ara, et proposem redactar una ressenya crítica sobre aquesta obra, amb una extensió de 25-30 línies. A l'hora de redactar la ressenya tingues en compte els següents elements:

a) Posar un títol a la ressenya.

b) Incloure les dades de l'obra que ressenyes: Nom de l'autor, títol de l'obra en cursiva (o subratllat, si s'escriu a mà), editorial i any de l'edició.

- c) Redactar la ressenya. Pots estructurar-la a partir de tres paràgrafs. Un primer en què es presenten les dades bàsiques sobre l'autor i el seu context (6-7 línies); un segon en què, sense descobrir-ne el final, es parla de la història, dels personatges i dels temes que hi són tractats (12-15 línies); i, finalment, una valoració de l'obra, tot destacant allò més o menys interessant o atractiu (5-6 línies).

PRACTIQUEM L'ESCRITURA CREATIVA

- 1.** Hem vist que Guimerà usa el monòleg en alguns moments de l'obra, sempre en boca d'Àgata i en l'inici d'escena. Escribeu un monòleg per a un altre personatge (10-12 línies) en alguna de les escenes existents. Recorda que, a més de les paraules que diu el personatge, has d'usar les acotacions que consideres necessàries (sobre l'entonació, velocitat, volum, gestualitat, mirada, etc.). Com a possibilitats, et proposem escriure un monòleg com a tancament de l'escena VI o de l'escena IX del primer acte a partir de l'apart ja existent.
- 2.** Imagineu que l'obra continua amb una darrera escena en què es troben tots els personatges, excepte Àgata i Pere Màrtir. Escriviu, en grups de 5-7 companys, l'escena (entre 15 i 25 intervencions no massa llargues) tractant de presentar les reaccions dels personatges davant del desenllaç, especialment la reacció de Baltasenet i dels possibles responsables de la situació final. Per a fer-ho, us recomanem que cada membre del grup assumisca l'escriptura de les intervencions d'un o de dos personatges. Una vegada escrites les escenes, llegiu-les en veu alta a classe i trieu la que més us haja agradat.
- 3.** *La filla del mar* té un final tràgic a partir de l'acció que presenta l'última escena del tercer acte. En equips de dues persones, us proposem canviar aquest final i escriure'n un altre on Àgata i Pere Màrtir no acaben morts. Per a fer-ho, agafeu l'acció de l'escena XII de l'acte

tercer i modifiqueu allò que calga per tal de portar el desenllaç de l'obra a un final «feliç». Tingueu en compte no només els diàlegs sinó també les accions no verbals que heu de modificar i que han d'aparéixer en les acotacions.

ENS PLANTEGEM LA REPRESENTACIÓ DE L'OBRA

- 1.** L'acció de *La filla del mar* transcorre en dos espais diferents, els quals són descrits en les acotacions que encapçalen l'acte primer i l'acte segon. A partir de la informació que ens donen, us plantejem preparar un disseny de l'escenografia per tal de representar l'obra. Per a fer el disseny, dibuixa en un full cada un dels dos espais, tot tenint en compte els diferents elements que hi han d'aparéixer i els punts o llocs d'entrada i eixida dels personatges. Tingues en compte que, més que la qualitat del dibuix, és important que el disseny siga clar i precís per tal de construir després l'escenografia de l'espectacle. Per tant, pensa també en els colors i en els materials necessaris. Per a ajudar-te a fer el disseny, pots buscar imatges (pintures, fotografies, pel·lícules o telesèries) que et servisquen per a saber com podrien ser aquests espais.
- 2.** A més de l'escenografia i dels objectes (accessoris o *attrezzo*), un altre element important és el vestuari dels diferents personatges. Busca imatges sobre com anaven vestits i pentinats homes i dones en un ambient mariner a principis del segle xx. No oblidés que la seua imatge externa ha de reflectir aspectes com la classe social, la professió o el caràcter individual. A partir de la informació obtinguda, tria un dels personatges principals i fes-ne un disseny (o figurí). Tingues en compte el tipus de peça (o peces) de roba i el color d'aquestes.

- 3.** Una de les tasques del director d'un espectacle és situar els personatges en cada escena i veure'n el moviment en l'espai. Us proposem iniciar-vos en aquesta tasca. Per això, agafa una escena on hi haja un nombre alt de personatges (més de cinc) i, a partir del disseny de l'espai, situa el lloc on apareixeria inicialment cada personatge i fixa't si canvia la posició al llarg de l'escena. Tingues en compte el que diuen les acotacions i la perspectiva de l'espectador per a proposar la col·locació dels personatges en l'escena. Per a fer-ho, pots ajudar-te del dibuix de l'espai i de colors diferents que identifiquen els moviments de cada un dels personatges que es troben en l'escena.

- 4** Un altre dels elements que solem trobar en un espectacle és la música. En aquesta obra veiem que Àgata apareix cantant una cançó (escena VII de l'acte segon). Busca en Internet informació sobre aquesta cançó tradicional.

Propostes didàctiques referides al llibre
La filla del mar (ISBN: 978-84-9026-398-3)

© Ramon X. Rosselló

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira

www.bromera.com

www.bromera.com
edicions
bromera

La filla del mar, estrenada la primavera de l'any 1900, pertany a l'etapa de plenitud d'Àngel Guimerà, quan s'obre a les noves tendències del teatre europeu i incorpora elements realistes i naturalistes que no estaven presents en el seu teatre anterior, d'arrel romàntica. En *La filla del mar*, de la mà dels personatges protagonistes (l'Àgata, la Mariona i el Pere Màrtir), ens endinsem en una poderosa història d'amor situada en un entorn mariner. Però, per damunt de tot, *La filla del mar* és una reflexió sobre la identitat, és a dir, sobre les identitats individuals i col·lectives. I per això és, també, una obra sobre l'altre i l'acceptació de la diferència, cosa que permet lectures diverses i la converteix en una peça plenament actual.

Àngel Guimerà (Santa Cruz de Tenerife, 1875 - Barcelona, 1924) és una de les figures cabdals de la literatura del segle XIX: va ser el dramaturg català amb més projecció internacional del moment i va contribuir decisivament a la modernització del teatre amb una obra personal i duradora. A més de *La filla del mar*, entre les peces més conegudes hi ha *Mar i cel* (1888), *Maria Rosa* (1894) o *Terra baixa* (1897).

ELS NOSTRES AUTORS, 78

